

12. The Session. – Edinburgh, 1991.
 13. Van Horne J. Fundamentals of Financial Management. – Boston, 1992.

Наталія Деркевич

СЕМАНТИКА ПОХІДНИХ ДІЄСЛІВ ІЗ ПРЕФІКСОМ *BE-* В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Значення слова з похідною основою завжди можна визначити, якщо звернутися до відповідної первинної основи. Похідне слово, на відміну від простого, передає своє значення, вказуючи на інше, яке вже має в мові найменування і формує своє значення з мотивуючого слова. Відмінною ознакою похідного слова є його зв'язок з іншим словом та його семантична зумовленість цим іншим словом. Якщо новостворене похідне слово має власне лексичне значення, "то його слід враховувати як окреме найменування, яке, як нове слово, потребує, щоб його прийняли в суспільстві і яке потім потрібно запам'ятати як самостійний номінативний знак" [1, 10].

Можливість пояснити індивідуальне значення певного слова через інше і через відношення до позначуваних цим словом реалій, дає змогу описати такі факти у вигляді системних, тобто таких, які відображають семантичні зв'язки між однокореневими утвореннями.

Досить продуктивним способом словотвору в німецькій мові є префіксація; семантичною особливістю цього виду словотвору є те, що префікс узагальнює певну ознаку, властиву ряду предметів чи явищ. Процеси словотвору впливають на базові дієслова лексично-семантично і синтаксично; синтаксичні дані визначають специфічне відображення численних моделей словотвору. Завдяки префіксації змінюються лексичне значення і дистрибуція слова, тобто його синтаксичне і семантичне комбінування. Префіксальне дієслово в таких випадках утворює іншу структуру, ніж базове. Семантична функція префіксів у префіксальних утвореннях є досить різноманітною.

Спробуємо описати семантику похідних з префіксом *be-* та специфічні функції самого префікса.

Загальна кількість дієслівних похідних з цим префіксом за даними різних лексикографічних джерел, сягає понад 940 одиниць. Найбільшу частину дієслів з префіксом *be-* складають дієслова дії (Tätigkeitsverben) – їх нараховується до 454.

1. Дія агенса кардинально змінює якісні характеристики пацієнса. В основі таких дієслів часто виступають прикметники:

Der Clown belustigt die Zuschauer mit Witzen
be + lustig + en,

чи іменники:

Der Straßенrand ist mit Bäumen bepflanzt
be + Pflanze + en.

У сьогоднішній розвідці ми користуємося загальноприйнятою класифікацією компонентів семантичної структури лексичних одиниць [3, 130], тому схематично семантичну структуру таких дієслів ми описуємо таким чином:

1.1. Agens CAUSE BECOME ADJ (x) – *beengen, befremden, befreien, betäuben, bestärken*
 (Агенса спричиняє якісну ознаку пацієнса)
Sie befeuchtet die Lippen.

1.2. Agens CAUSE BECOME (x) WITH (y) – *bekohlen, bekrönnen, beklaffen, bereifen*
 (Агенса спричиняє орнативність пацієнса)
Beim Essen befleckt sie ihre Schürze.

Наступний випадок, коли агенса спрямовано рухається до певного місця і досягає його, має таку семантичну структуру:

1.3. Agens MOVE GOAL (x) – *befahren, befallen, betreten, berennen*
 (Агенса рухається в напрямку досягнення мети)
Der Wanderer besteigt den Berg.

1.4. Агенс переміщує пацієнс до певного місця, не є обов'язковою повна реалізація пацієнса – у ряді дієслів він з'являється факультативно, оскільки зміст і так є зрозумілим.

Агенса CAUSE BECOME MOVE (x) LOC (y) – *bemalen, benageln, bepinseln, beschmieren*
(Агенс спричинює пересування пацієнса до певного місця):

а) вживання пацієнса (x) є факультативним
Der Hausmeister beklebt die Wände (mit Tapeten),

б) пацієнс є облігаторним
Man bedeckt den Boden mit Matten,

в) відсутність пацієнса є облігаторною
Die Schülerin beschreibt die Tafel.

1.5. Агенс або носій процесу розташовується на певному місці і там же залишається:

Агенса LOC (x) (Агенс локалізований у певному місці) – *bespielen, bewachsen, beweiden, bewuchern*

Die Altgriechen haben Arkadien bewohnt.

1.6. Агенс пересувається на певному проміжку чи в певному просторі:

Агенса MOVE LOC (x)
(Агенс рухається в певному напрямку)

Er befährt mit einem Fahrzeug die Straße.

1.7. Тривалентні **be**-дієслова вказують на те, що агенс звертається до адресата, який є в давальному відмінку, щоб вказати йому на дію, чи спонукати до дії:

Агенса BECOME AGENTS WITH (x) – *bevorschussen, bewilligen*

(Агенс спричинює набуття самим агенсом певної ознаки)

Wie soll ich mir das Geld beschaffen?

2. Друга група **be**-дієслів – це дієслова сприйняття та пізнання (*Verben der Wahrnehmung und Erkenntnis*). У вказаних дієсловах носій сприйняття в процесі розумової, візуальної, акустичної дії охоплює і предмет сприйняття. Для **be**-дієслів є типовим те, що предмет сприйняття стає предметом пізнання – іменник у знахідному відмінку, носій сприйняття – стає носієм пізнання, навіть не називаючи результат пізнання:

Агенса PSYCH (x) (Агенс пізнає об'єкт)

Er beachtet beim Autofahren die Verkehrsregeln.

Синтаксично такі дієслова є обов'язково двовалентними.

3. Наступна невелика група дієслів – це дієслова, які означають психічні процеси (*Verben, die psychische Prozesse wiedergeben*). Носія психічних процесів спіткає предмет психічних процесів, з чого і виявляється функційна близькість носія до пацієнса; в деяких дієсловах синтаксичний зв'язок відбувається за допомогою *sich*, тоді справа вже не буде стосуватися носія, а агенса:

Агенса BECOME PSYCH (x)

Der Pianist begeistert die Zuschauer.

Die Zuschauer begeistern sich für den Pianisten.

4. Найменша група **be**-дієслів, де поряд із простими дієсловами домінуючими є зворотні дієслова – це процесуальні дієслова (*Vorgangsverben*):

BECOME (x) WITH (y)

Die Vögel belauben sich.

Стосовно самого префікса слід зазначити, що він кардинальним чином змінює семантичну структуру похідної у порівнянні до непохідної одиниці. Зокрема, префіксу **be**-властиві такі функції:

Транзитивуюча:

rennen (intr.) > berennen (tr.)

fliegen (intr.) > befliegen (tr.)

scheinen (intr.) > bescheinen (tr.)

Модифікуюча:

liefern (D. + Akk. liefern) > (Akk. mit D. beliefern)

laden (Akk. auf Akk. laden) > (Akk. mit D. beladen)

wohnen (in D. wohnen) > (Akk. bewohnen)

Орнативна: *bebildern, beflagen, bedecken.*

У структурі похідного найменування завжди повторюється знак чи група знаків, які містить вихідна мотивуюча одиниця і тому слова, пов'язані відношеннями словотворчого походження, мають спільні риси. Похідним з префіксом **be-** властиві наступні значення:

- а) дії;
- б) сприйняття та пізнання;
- в) значення психічних процесів;
- г) процесуальність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кубрякова Е.С. Типы языковых значений: Семантика производного слова. – М.: Наука, 1981. – С. 224.
2. Степанова М.Д. Словообразование современного немецкого языка. – М., 1953. – С. 375.
3. Dowty David Word Meaning and Montague Grammar: The Semantics of Verbs and Times in Generative Semantics in Montagues PTQ. – Dordrecht: Reidel, 1979.
4. Schröder Jochen Lexikon deutscher Präfixverben. – Berlin – München – Leipzig – Wien – Zürich – New York: Langenscheidt Verlag Enzyklopedie, 1992. – 294 s.

Олександра Дуда

ДВА ТИПИ СУБСТАНТИВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЗАЦІЇ В АНГЛІЙСЬКІЙ КРЕДИТНО-БАНКІВСЬКІЙ ПІДМОВІ

Номінативний характер термінології передбачає певну ієрархію у вживанні різних частин мови у функції терміна. Перше місце одноставно віддається термінознавцями іменнику як основному засобу вираження наукового поняття.

Проте дещо категоричною є думка О. Ахманової, що в європейських мовах система іменників настільки розвинена, існують настільки необмежені можливості утворювати віддієслівні й абстрактні іменники від основ прикметників, що основний склад термінологічного списку для цих мов цілком може бути вичерпаним іменниками [21, 11]. Це положення є вимогою щодо стандартизованої термінології, репрезентованої в термінографічних жанрах, оскільки тут в ролі численних термінів переважно функціонують іменники як засіб термінування різних категорій понять (предмети, властивості, процеси, стани і т.д.). У термінологічних словниках ми майже не знаходимо дієслів, прислівників, прикметників без іменників, несубстантивованих прикметників, займенників і т.д. [2, 60]. Погоджуючись з думкою, що уніфікована термінологія репрезентована переважно термінами-іменниками, утримаємось від категоричності твердження, що всі решта частини мови стають необхідними тільки в процесі наукового викладу [2, 63], адже вони теж – складова відповідної фахової підмови. Номінативний характер наукового стилю, який передбачає залучення у науковий текст іменникових структур дієслівного походження чи дієслівної семантики (субстантивовані дієслова), з одного боку, і граматична неоднорідність термінологічних систем, з іншого, репрезентують діалектичну єдність термінології будь-якої галузі.

Ядро термінології утворюють повнозначні слова, загальні іменники. Перевага у термінології надається саме цьому граматичному класу в оформленні нового змісту наукового поняття. У зв'язку з цим, О. Суперанська зазначає, що іменники можуть транспортувати зміст слів усіх інших номінативних частин мови і володіють для цього відповідними морфологічними засобами [18, 96]. Іменникам властива абсолютна номінативна значущість, дещо послаблена у решті номінативних частин мови, яким притаманна понижена здатність передавати їх зміст [18, 123].

Термінознавча думка не виробила з цього приводу єдиної точки зору на лексико-граматичний склад термінології. Одні дослідники вважають, що в найчистішому вигляді терміни репрезентовані іменниками [16; 21; 18; 14; 2 та ін.]. Така точка зору базується на